

АНОТАЦІЯ

Деренюк М. П. Розвиток медіаосвіти у закладах вищої освіти України та Республіки Польщі (90-ті рр. ХХ ст. – 20-ті рр. ХХІ ст.). - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2024.

У дослідженні розглянуто розвиток медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі (90-ті рр. ХХ ст. – 20-ті рр. ХХІ ст.). Його актуальність полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку освіти й науки Україна перебуває не лише в умовах воєнного стану, а й на етапі інформатизації і цифровізації, зростає роль медіаосвітніх процесів, збільшується потреба їх вивчення в закладах вищої освіти (ЗВО). Вектор розвитку сучасної вищої освіти спрямовується у європейську площину, а залучення молоді до розвитку медіаосвітніх процесів є необхідним чинником її зростання. У нормативно-правовій базі України приділено увагу розвитку медіаосвіти в Україні: Концепція розвитку електронного урядування в Україні; Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) (2016); Наказ МОН Про проведення всеукраїнського експерименту за темою за темою: «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику» (2017); Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки (2018); Закон України «Про медіа» (2023) та ін. У Республіці Польщі низка документів актуалізують питання розвитку медіаосвіти: Закон «Про освіту» (2016); Закон «Про телебачення і радіомовлення» (2021); Наказ Міністра освіти «Про створення Ради з питань інформатизації освіти» (2024) та ін. Ці законодавчі акти передбачають пошук, аналіз і запровадження педагогічних методик розвитку медіаосвіти, поліпшення новітніх медіатехнологій, методів та форм організації навчання.

Питання розвитку медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі з 90-х рр. ХХ ст. і дотепер на часі з огляду на те, що: по-перше, цифровізація

та розвиток медіа значно вплинули на всі сфери суспільного життя, включаючи вищу освіту. Зміна медіаландшафту, поява новітніх технологій комунікації та інформаційних ресурсів вимагають нових підходів до підготовки здобувачів вищої освіти, які повинні не лише користуватися, а й аналізувати інформацію, розуміти вплив медіа на соціум; по-друге, медіаосвіта є ключовим елементом формування медіаграмотності, що включає розвиток критичного мислення, уміння використовувати медіа для освіти та саморозвитку, що пояснює необхідність успішної соціалізації та професійної діяльності; по-третє, порівняльний аналіз розвитку медіаосвіти в Україні та Республіці Польщі досліджуваного періоду уможливить виявити спільні тенденції та відмінності в підходах до впровадження медіаосвіти у ЗВО двох країн, що має важливе значення для розробки ефективних освітніх стратегій розвитку вищої освіти. Республіка Польща як країна Європейського Союзу має досвід та практики, які можуть бути корисними для української вищої освіти в контексті євроінтеграційних процесів; по-четверте, дослідження історичного аспекту розвитку медіаосвіти з 90-х рр. ХХ ст. і до сьогодні, пошук і аналіз достовірної інформації з історії української та польської вищої освіти, аналіз історії вищої педагогічної школи допоможуть простежити еволюцію розвитку медіаосвіти, виявити чинники, що вплинули на їх формування та розвиток; по-п'яте, історичний досвід розвитку медіаосвіти в Україні та Республіці Польщі може стати корисним для створення оптимальних умов розвитку медіаосвіти в сучасних ЗВО України. За досліджуваного періоду у європейських державах медіаосвіта ставила перед освітою завдання поширення та збереження інформації.

На кожному з історичних етапів розвитку медіаосвіти в Україні та Республіці Польщі мав свої особливості. За останніх років у теорії та практиці існували різні підходи щодо розвитку медіаосвіти, змісту, методів і форм її організації: вона або виступала основним чинником розвитку вищої освіти, або була знехтувана.

Проблеми розвитку медіаосвіти в історичному контексті досліджено як українськими (О. Вознюк, О. Волошенюк, О. Дубасенюк, В. Іванов, М. Коропатник, О. Куценко, О. Мороз, А. Онкович, Г. Онкович, Л. Оршанський,

Г. Сулім, С. Романюк, Н. Слюсаренко, О. Юзик та ін.), так і польськими (П. Боронь (P. Boroń) Т. Гобан-Клас (T. Goban-Klas), П. Джевецький (P. Drzewiecki), А. Огоновська (A. Ogonowska), Г. Ленціцький (G. Łęcicki), Б. Семенецький (B. Siemieniecki), В. Смил (W. Smyl), В. Стрийковський (W. Strykowski) та ін.) науковцями.

Розвиток освіти в сучасній Україні зумовив необхідність глибинного аналізу в історичному аспекті медіаосвіти у вищій школі. На сьогодні питання розвитку медіаосвіти вивчено українськими вченими: О. Биндас, В. Білецький, О. Волошина, О. Дубасенюк, О. Кірдан, О. Кондур, Л. Найльонова, Г. Марченко, Н. Приходькіна, В. Стинська, О. Цюняк, О. Хомич, Н. Череповська, Є. Яловець та ін.; польськими дослідниками: А. Бетлей (A. Betlej), І. Луц (I. Łuc), М. Кот (M. Kot), Р. Матусяк (R. Matusiak), Е. Новіцька (E. Nowicka), Ю. Ющик-Ригавво (J. Juszczyk-Rugałło), К. Циманов-Сосін (K. Cymanow-Sosin) та ін.

Ключові проблеми методики медіаосвіти досліджено в Україні – О. Волошенюк, О. Кравчишина, І. Наумук, Г. Онкович, В. Шарко, Я. Шведова та ін. і в Республіці Польщі – В. Бестшинський (W. Bestrzyński), П. Джавецький (P. Dzewecki), Н. Валтер (N. Walter), М. Конколевіч (M. Kałolewicz), Г. Стунжа (G. Stunża), С. Убермановіч (S. Ubermanowic), М. Хмелевський (M. Chmielewski), Р. Шимец (R. Szymiec) та ін.

Розвиток неформальної медіаосвіти як складника медіаосвіти в закладах вищої освіти проаналізовано як українськими науковцями: Г. Головченко, О. Костенко та ін., так і польськими дослідниками: Ю. Вводарські (J. Włodarski), П. Джевецький (P. Drzewiecki), А. Домбровська (A. Dąbrowska), Б. Космальська (B. Kosmalska), Г. Стунжа (G. Stunża), М. Філічак (M. Filiciak) та ін.

Аналіз джерельної бази дав змогу з'ясувати суперечності, які актуалізують проблему дослідження, зокрема: між необхідністю розвитку медіаосвіти у ЗВО України в контексті воєнного стану та інтеграції України до європейського освітнього простору і недооцінкою польського досвіду розвитку медіаосвіти; між щораз більшими потребами в розвитку медіаосвіти і збереженні інформації та недостатньою ресурсною базою ЗВО у підготовці фахівців з медіаосвіти; між

важливістю розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі та недостатньою екстраполяцією історико-педагогічних ідей у сучасний простір; між вимогами працедавців до розвитку медіапростору та відсутністю швидкого набуття медіаосвіти (як формальної, так і неформальної) у ЗВО; між важливістю компаративного аналізу розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі й недостатньо обґрунтованими можливостями й перспективами його творчого використання в освітньому процесі ЗВО України.

Метою дослідження визначено комплексний порівняльний аналіз розвитку медіаосвіти в Україні та Республіці Польщі у 90-х рр. XX ст. – 20-х рр. XXI ст.) задля творчого застосування медіаосвіти в підготовці майбутніх фахівців у ЗВО України.

Унаслідок наукового пошуку здійснено історико-порівняльне дослідження розвитку медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі (90-ті роки XX ст. – 20-ті роки XXI ст.), на основі дібраних й обґрунтованих критеріїв розроблено авторську періодизацію розвитку медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі у визначених хронологічних межах: I етап (1992–1999) – період інформаційних змін у розвитку медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі; II етап (1999–2010) – науково-технологічна трансформація медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі; III етап (2010–2016) – становлення та розвиток медіаосвіти як напряму освітнього процесу в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі; IV етап (2016–2024) – системна реалізація медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі.

Досліджено, що обрана проблема розвитку медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіці Польщі в 90-ті рр. XX ст. – 20-ті рр. XXI ст. є історико-педагогічною, багатоаспектною, що уможливило систематизацію наявної джерельної бази на три групи: перша – нормативно-правові документи щодо розвитку та становлення медіаосвіти в Україні та Республіці Польщі; друга – дисертаційні дослідження / монографії; третя – підручники, навчальні посібники / статті тощо.

Аналіз поняттєво-категорійного апарату дослідження дав підстави для авторського визначення категорії «медіаосвіта» як педагогічної: у широкому значенні – як системний педагогічний процес, спрямований на формування в здобувачів вищої освіти компетентностей щодо свідомого, критичного сприйняття, аналізу та творчого застосування медіаосвітніх продуктів, а також розвитку умінь взаємодії з інформаційним середовищем; у вузькому – як навчання, спрямоване на оволодіння медіакомпетентностями.

Обґрунтовано політичні, економічні та соціокультурні передумови розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі в досліджуваний період. Установлено, що ключовим аспектом забезпечення якісної підготовки здобувачів вищої освіти до викликів сучасного інформаційного суспільства слугувала нормативно-правова база розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі. Для кожної з держав вона мала чимало спільного (акцент на інформатизації; загальноправові засади здобуття, використання та поширення інформації; регулювання доступу до інформації та захисту суспільства від фейкової (неправдивої) інформації; формування медіаграмотності, озброєння людей навичками, необхідними для критичної оцінки медіаповідомлень; розуміння медіаетики, безпечного та відповідального орієнтування в цифровому середовищі тощо).

Досліджено й схарактеризовано зміст, методи, форми розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі (90-ті рр. ХХ ст. – 20-ті рр. ХХІ ст.). До найбільш поширених методів медійного навчання в українських ЗВО віднесено такі: інтерактивні, проєктні, дослідницькі, у ЗВО Республіки Польщі – ігрові, інтерактивні. З-поміж форм медіаосвіти в українських вишах практикували медіатренінги, вебінари, онлайн-курси, у ЗВО Республіки Польщі – інтерактивні медіалабораторії, симуляційні проєкти, мультимедійні воркшопи, віртуальні студії тощо.

Визначено тенденції творчого застосування українського та польського історичного досвіду розвитку медіаосвіти у ЗВО України; уточнено наукові уявлення про поняттєво-категорійний апарат з проблеми розвитку медіаосвіти;

історіографію проблеми розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі за досліджуваного періоду; виокремлено на основі компаративного аналізу спільне та відмінне в розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі; окреслено здобутки та прогресивні ідеї як України, так закордоння.

Доведено, що нині потребує активної участі розвиток неформальної медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі як здобувачів вищої освіти, так і викладачів та адміністрації. Використання різноманітних методів і форм неформального навчання сприятиме підвищенню медіаграмотності, розвитку практичних навичок і підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати в сучасному медіапросторі.

Практичне значення здобутих результатів полягає у: розробленні й апробації елективних курсів «Медіаосвіта у ЗВО України та Республіки Польщі: порівняльний аналіз» та «Розвиток медіаосвіти в епоху діджиталізації»; створенні концепції сайту медіаосвітнього викладацького блогу «MediaMind» задля підвищення рівня медіаграмотності та медіакомпетентності здобувачів вищої освіти шляхом надання доступу до інформації, яка сприяє ефективному використанню медіаресурсів в освітньому процесі; розробленні рекомендацій щодо розвитку неформальної медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі для здобувачів вищої освіти, викладачів, адміністрації; підготовці словника-довідника з медіаосвіти для здобувачів вищої освіти та викладачів України та Республіки Польщі; проведенні воркшопу для викладачів ЗВО «MediaMastery: нові горизонти медіаосвіти», який сприяє підвищенню кваліфікації педагогів у сфері медіаосвіти, розвитку навичок критичного мислення, медіаграмотності, фактчекінгу, інтеграції медіаосвітніх технологій в освітній процес ЗВО, обміну досвідом та найкращими практиками з-поміж освітян.

Визначено перспективи творчого застосування історичного досвіду розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі.

Розроблено рекомендації щодо розвитку неформальної медіаосвіти у ЗВО обидвох держав: для здобувачів ЗВО (організація регулярних медіаосвітніх воркшопів, використання медіаосвітніх технологій та роботи з інформацією;

розробка студентських медіапроектів, газет, блогів, подкастів, відеоканалів; участь здобувачів освіти в медіаконкурсах та фестивалях; робота на освітніх онлайн-платформах (Coursera, Udemy, EdX та ін.) для проходження курсів з медіаграмотності та медіатехнологій; участь у вебінарах та онлайн-семінарах, громадських організаціях та волонтерських ініціативах; стажування здобувачів освіти в медіакомпаніях, редакціях, рекламних агентствах тощо; створення та підтримка онлайн-спільнот та форумів для викладачів та студентів; організація спільних дослідницьких проєктів між польськими та українськими закладами вищої освіти, що уможливить вивчати вплив медіа та інформаційної грамотності на суспільство, розвивати нові підходи до її викладання); для викладачів ЗВО (організація неформальних навчальних заходів, майстер-класів, воркшопів з медіатехнологій та медіаграмотності, тематичних семінарів та круглих столів; супровід організації студентських медіапроектів); для адміністрації ЗВО (створення медіаосвітніх центрів при університетах, де здобувачі вищої освіти та викладачі могли б отримати доступ до сучасних медіаінструментів, навчальних матеріалів та консультацій з медіаграмотності; підтримка та фінансування медіаініціатив через запровадження грантів та стипендій для медіапроектів; фінансування придбання обладнання, ресурсів для реалізації медіапроектів та цифрових засобів для підготовки медіаконтенту; створення партнерських програм, спільних проєктів з медіакомпаніями та громадськими організаціями; інформаційна підтримка щодо можливостей неформальної медіаосвіти, просування досягнення студентів у медіасфері).

Розкрито перспективні тенденції розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі на сучасному етапі: розвиток медіатехнологій як запорука швидкої цифровізації ЗВО; розвиток медіакомпетентності як складника професійної компетентності майбутніх фахівців ЗВО; застосування медіаосвітніх продуктів як ключовий елемент освітнього простору ЗВО; розвиток цифрової медіаосвіти та медіаграмотності в сучасному медіасередовищі; дослідницька діяльність у контексті розвитку медіаосвіти; підвищення кваліфікації викладачів ЗВО, розвиток неформальної медіаосвіти тощо.

Вивчення та порівняльний аналіз досвіду розвитку медіаосвіти у ЗВО України та Республіки Польщі досліджуваного періоду дає підстави стверджувати, що розвитку медіаосвіти на сучасному етапі у ЗВО України сприятимуть: розширення міжнародної співпраці через програми обміну (Erasmus+, «Горизонт Європа»); спільні освітні програми; проведення спільних форумів, науково-практичних конференцій; участь здобувачів вищої освіти в розробці наукових проєктів та дослідницьких конкурсах; упровадження віртуальних лабораторій у ЗВО для проведення практичних занять з медіаосвіти; створення наукових та навчально-методичних центрів медіаосвіти у ЗВО тощо.

Ключові слова: медіа, медіаосвіта, медіапедагогіка, медіадидактика, медіаграмотність, медіакультура, медіакомпетентність, медіаосвітні технології, телевізійний контент, телепрограми виховного спрямування, медіаконтент, інформаційне суспільство, викладач закладу вищої освіти, заклад вищої освіти, порівняльна педагогіка.

ANNOTATION

Dereniuk M. P. Development of Media Education in Higher Education Institutions of Ukraine and the Republic of Poland (90s of the XX century - 20s of the XXI century). - Qualification research work in manuscript form.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 011 Educational and Pedagogical Sciences - Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, 2024.

The study examines the development of media education in higher education institutions of Ukraine and the Republic of Poland (90s of the twentieth century - 20s of the twenty-first century). Its relevance lies in the fact that at the current stage of educational and scientific development, Ukraine is not only in a state of martial law but is also undergoing informatization and digitalization processes. The role of media educational processes is increasing, and the need to study them in higher education institutions (HEIs) is growing. The development vector of modern higher education is directed towards European integration, and involving young people in the development

of media education processes is a necessary factor for their growth. Ukraine's legal framework focuses on the development of media education, including documents such as: the Concept of E-Government Development in Ukraine; the Concept of Media Education Implementation in Ukraine (new edition, 2016); the Order of the Ministry of Education and Science «On Conducting a Nationwide Experiment on the Topic: 'Standardization of a Comprehensive Socio-Psychological Model for the Mass Implementation of Media Education in Domestic Pedagogical Practice» (2017); the Concept of Digital Economy and Society Development in Ukraine for 2018-2020 (2018); and the Law of Ukraine «On Media» (2023), among others. In the Republic of Poland, several documents address the development of media education: the Education Law (2016); the Broadcasting Act (2021); the Order of the Minister of Education «On the Establishment of the Council on Educational Informatization» (2024), and others. These legislative acts call for the exploration, analysis, and implementation of pedagogical methods for media education development, improvement of new media technologies, and methods and forms of organizing education.

The issue of media education development in higher education institutions of Ukraine and the Republic of Poland since the 1990s and up to the present is timely due to the following reasons: firstly, digitalization and media development have significantly impacted all spheres of social life, including higher education. The changing media landscape and the emergence of new communication technologies and information resources demand new approaches to the training of higher education students, who must not only use but also analyze information and understand the influence of media on society. Secondly, media education is a key element in developing media literacy, which includes the development of critical thinking and the ability to use media for education and self-development, which is crucial for successful socialization and professional activities. Thirdly, a comparative analysis of media education development in Ukraine and the Republic of Poland during the period under study will help identify common trends and differences in approaches to implementing media education in HEIs of the two countries, which is important for developing effective educational strategies for higher education development. Fourthly, studying the historical aspect of media education

development from the 1990s to the present, searching and analyzing reliable information on the history of Ukrainian and Polish higher education, and analyzing the history of higher pedagogical schools will help trace the evolution of media education development and identify factors that influenced their formation and development. Fifthly, the historical experience of media education development in Ukraine and the Republic of Poland may be useful for creating optimal conditions for media education development in modern Ukrainian higher education institutions. During the period under study, media education in European countries set educational goals for the dissemination and preservation of information.

At each historical stage, the development of media education in Ukraine and the Republic of Poland had its own characteristics. In recent years, various approaches have existed in theory and practice regarding media education development, content, methods, and forms of its organization: it was either the main factor in higher education development or neglected.

The issues of media education development in the historical context have been studied by both Ukrainian (O. Vozniuk, O. Volosheniuk, O. Dubaseniuk, V. Ivanov, M. Koropatnyk, O. Kutsenko, O. Moroz, A. Onkovych, H. Onkovych, L. Orshansky, H. Sulim, S. Romaniuk, N. Sliusarenko, O. Yuzyk, and others) and Polish (P. Boroń, T. Goban-Klas, P. Drzewiecki, A. Ogonowska, H. Łęcicki, B. Siemieniecki, W. Smył, W. Strykowski, and others) scientists.

The development of education in modern Ukraine has necessitated a profound historical analysis of media education in higher education institutions. Today, the issues of media education development have been studied by Ukrainian scholars (O. Byndas, V. Biletskyi, O. Voloshyna, O. Dubaseniuk, O. Kirdan, O. Kondur, L. Nailonova, H. Marchenko, N. Prykhodkina, V. Stynska, O. Tsiuniak, O. Khomych, N. Cherepovska, E. Yalovets, and others; as well as by Polish researchers: A. Betlej, I. Łuc, M. Kot, R. Matusiak, E. Nowicka, J. Juszczyk-Rygallo, K. Cymanow-Sosin, and others.

The key issues of media education methodology have been studied in Ukraine by O. Voloshenyuk, O. Kravchyshyna, I. Naumuk, H. Onkovych, V. Sharko, Ya. Shvedova,

and others, and in the Republic of Poland by W. Bestrzyński, P. Dziewiecki, N. Walter, M. Kąkolewicz, G. Stunża, S. Ubermanowicz, M. Chmielewski, R. Szymiec, and others.

The development of informal media education as a component of media education in higher education institutions has been analyzed by Ukrainian scholars such as H. Holovchenko, O. Kostenko, and others, as well as by Polish researchers such as J. Włodarski, P. Drzewiecki, A. Dąbrowska, B. Kosmalska, G. Stunża, M. Filiciak, and others.

The analysis of the source base has made it possible to identify contradictions that highlight the research problem, in particular: between the necessity of developing media education in higher education institutions (HEIs) of Ukraine in the context of martial law and Ukraine's integration into the European educational space, and the underestimation of Polish experience in media education development; between the growing need for the development of media education and information preservation, and the insufficient resource base of HEIs in training media education specialists; between the importance of developing media education in HEIs of Ukraine and the Republic of Poland, and the insufficient extrapolation of historical and pedagogical ideas into the contemporary context; between employers' demands for the development of the media space and the lack of rapid acquisition of media education (both formal and informal) in HEIs; between the importance of a comparative analysis of the development of media education in HEIs of Ukraine and the Republic of Poland, and the inadequately substantiated opportunities and prospects for its creative application in the educational process of Ukrainian HEIs.

The aim of the study is to conduct a comprehensive comparative analysis of the development of media education in Ukraine and the Republic of Poland from the 1990s to the 2020s, in order to creatively apply media education in the training of future specialists in Ukrainian higher education institutions.

As a result of the research, a historical-comparative study of the development of media education in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland (from the 1990s to the 2020s) was conducted. Based on selected and substantiated criteria, the author developed a periodization of the development of media education in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland within the specified

chronological boundaries: Stage I (1992–1999): the period of informational changes in the development of media education in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland; Stage II (1999–2010): The scientific and technological transformation of media education in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland; Stage III (2010–2016): The establishment and development of media education as an area of the educational process in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland; Stage IV (2016–2024): The systematic implementation of media education in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland.

The study found that the chosen issue of the development of media education in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland from the 1990s to the 2020s is a historical-pedagogical and multifaceted problem. This allowed for the systematization of the available source base into three groups: the first - normative-legal documents related to the development and establishment of media education in Ukraine and the Republic of Poland; the second -dissertation research and monographs that address various aspects of media education; the third – textbooks, educational manuals, and articles, which provide instructional content and theoretical analysis on the subject.

The analysis of the conceptual and categorical framework of the study provided grounds for the author's definition of the category "media education" as a pedagogical concept. Broadly, it is defined as a systematic pedagogical process aimed at developing higher education students' competencies for conscious and critical reception, analysis, and creative application of media educational products, as well as enhancing their skills in interacting with the information environment. Narrowly, it is defined as instruction focused on acquiring media competencies.

The political, economic, and sociocultural prerequisites for the development of media education in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland during the studied period have been substantiated. It was established that a key aspect of ensuring the high-quality preparation of higher education students for the challenges of the modern information society was the regulatory and legal framework for media education in both countries. For each country, there were several common elements, including a focus on informatization, general legal principles for acquiring, using, and

disseminating information, regulation of access to information and protection of society from false information, media literacy development, equipping people with skills necessary for critical evaluation of media messages, understanding media ethics, and safe and responsible navigation in the digital environment.

The study examined and characterized the content, methods, and forms of media education development in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland from the 1990s to the 2020s. In Ukrainian higher education institutions, the most common methods of media training included interactive, project-based, and research methods. In Polish institutions, game-based and interactive methods were more prevalent. As for forms of media education, Ukrainian universities employed media training sessions, webinars, and online courses, while Polish institutions used interactive media labs, simulation projects, multimedia workshops, and virtual studios, among others.

The study identified trends in the creative application of both Ukrainian and Polish historical experiences in the development of media education in Ukrainian higher education institutions. It clarified scientific understandings of the conceptual and categorical framework related to media education development, reviewed the historiography of media education development in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland during the studied period, and highlighted similarities and differences in media education development between Ukrainian and Polish institutions based on a comparative analysis. Additionally, it outlined achievements and progressive ideas from both Ukraine and abroad.

It has been proved that the development of informal media education in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland requires active involvement from both students and faculty, as well as administration. Employing various methods and forms of informal learning will enhance media literacy, develop practical skills, and prepare highly qualified professionals capable of working effectively in the modern media landscape.

The practical significance of the results includes: development and testing of elective courses: creation and implementation of courses such as «Media Education in Higher Education Institutions of Ukraine and the Republic of

Poland: Comparative Analysis» and «Development of Media Education in the Age of Digitalization»; creation of a Media Education Blog; development of the concept for a media education blog, «MediaMind» aimed at increasing media literacy and media competence among higher education students by providing access to information that supports effective use of media resources in the educational process; Recommendations for Informal Media Education; Formulation of recommendations for the development of informal media education in higher education institutions of Ukraine and the Republic of Poland for students, faculty, and administration; Preparation of a Media Education Dictionary: Compilation of a glossary-guide on media education for higher education students and educators in Ukraine and the Republic of Poland; Conducting a Workshop: Organization of a workshop for educators titled «MediaMastery: New Horizons in Media Education», which aims to enhance educators' qualifications in media education, develop critical thinking, media literacy, fact-checking skills, integrate media educational technologies into the educational process, and facilitate the exchange of experiences and best practices among educators.

The perspectives for the creative application of historical experience in the development of media education in higher education institutions of Ukraine and the Republic of Poland are determined.

Recommendations for the development of informal media education in higher education institutions in both countries include: for students: regular workshops; (Organize media education workshops to enhance practical skills in media technologies and information handling); Student Media Projects (develop student-run media projects, such as newspapers, blogs, podcasts, and video channels); Competitions and Festivals (Encourage participation in media competitions and festivals to showcase skills and gain recognition); Online Platforms (Utilize educational online platforms (e.g., Coursera, Udemy, EdX) for media literacy and technology courses); Webinars and Seminars (Engage in webinars, online seminars, public organizations, and volunteer initiatives related to media education); Internships (Provide internship opportunities in media companies, editorial offices, and advertising agencies); Online Communities (Create and maintain online communities and forums for students and teachers); Collaborative

Research (Organize joint research projects between Polish and Ukrainian institutions to study media impact and develop new teaching methods). For Educators: Informal Learning Events (Conduct informal educational events, masterclasses, workshops on media technologies and literacy, thematic seminars, and round tables); Support for Student Projects (Assist in the organization and supervision of student media projects); For Administration: Media Education Centers (Establish media education centers at universities to provide access to modern media tools, educational materials, and media literacy consultations); Funding Initiatives (Support and fund media initiatives through grants and scholarships for media projects); Resource Allocation (Finance the acquisition of equipment and resources for media projects and digital content creation); Partnership Programs (Develop partnership programs and joint projects with media companies and public organizations); Information Support (Provide information on informal media education opportunities and promote student achievements in the media field).

The article reveals promising trends in the development of media education in higher education institutions of Ukraine and the Republic of Poland at the present stage: the development of media technologies as a guarantee of rapid digitalization of higher education institutions; development of media competence as a component of the professional competence of future specialists of higher education institutions; use of media education products as a key element of the educational space of higher education institutions; development of digital media education and media literacy in the modern media environment; research activities in the context of media education development; professional development of university teachers, development of non-formal media education, etc. The article reveals perspectives on the development of media education in higher education institutions in Ukraine and the Republic of Poland at the current stage: advancement of media technologies: promoting rapid digitalization in higher education institutions (HEIs) through the integration of cutting-edge media technologies; development of media competence: enhancing professional competence for future specialists by incorporating media competence as a core element; utilisation of media education products: Integrating media education products as a key component of the educational space within HEIs; growth of digital media education and literacy: fostering

media literacy and digital media education to keep pace with contemporary media environments; research activity: engaging in research related to the development of media education; professional development of educators: improving the qualifications of educators and expanding informal media education opportunities.

The study and comparative analysis of media education development in Ukrainian and Polish higher education institutions suggests that the development of media education at the present stage in Ukrainian higher education institutions will be facilitated by: expanding international cooperation through exchange programs (Erasmus+, Horizon Europe); joint educational programs and collaborative forums, scientific and practical conferences; participation of higher education students in scientific projects and research competitions; implementation of virtual laboratories for practical media education sessions; creation of scientific and methodological media education centers in higher education institutions, etc.

Keywords: media, media education, media pedagogy, media didactics, media literacy, media culture, media competence, media education technologies, television content, educational television programs, media content, information society, higher education teacher, higher education institution, comparative pedagogy.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових видань України

1. Деренюк М. Інтеграція медіаосвіти та медіапедагогіки в освітній процес закладів вищої освіти України та Республіки Польщі (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 7. С. 644–654.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7\(25\)-644-654](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-644-654)

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/13076/13138>

2. Деренюк М. Етапи розвитку медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польща: нормативно-правовий аспект (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Педагогічний альманах*. 2024. № 55. С. 262–270.

DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.543>

URL: <https://pedalmanac.site/index.php/main/article/view/543/457>

3. Деренюк М. П. Основні підходи до тлумачення поняття медіаосвіти у польській та українській педагогічній науці. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 12 (26). С. 546–558.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12\(26\)-546-558](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12(26)-546-558)

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6738/6773>

4. Деренюк М. Історіографія проблеми розвитку медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польща (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Вісник науки та освіти*. 2023. №12 (18). С. 419 – 430.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-12\(18\)-419-430](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-12(18)-419-430)

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/8374/8419>

5. Прокопів Л. М., Деренюк М. П. Особливості розвитку медіаосвіти в Україні та Польщі за умов євроінтеграції освітнього простору. *Гірська школа Українських Карпат*. 2022. № 27. С. 42–46.

DOI: <https://doi.org/10.15330/msuc.2022.27.42-46>

URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/msuc/issue/view/323/106>

6. Деренюк М. Перспективи розвитку медіаосвітніх технологій у закладах вищої освіти України та Республіки Польщі. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 5 (5). С. 63-73.

DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-5\(5\)-63-73](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-5(5)-63-73)

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sni/article/view/14628/14698>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Деренюк М., Прокопів Л. Перспективні напрями розвитку медіаосвіти майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Молодь, освіта та наука крізь виклики сьогодення* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів освіти та молодих вчених, м. Вінниця, 1 лист. 2023 р. Вінниця, 2023. с. 41-43.

URL: <https://vki.vin.ua/ua/wp-content/uploads/2023/11/Збірник-конференції-1.11.2023-р.pdf>

8. Деренюк М. Інноваційні підходи до розвитку медіаосвіти в Україні в умовах інтеграції до європейського освітнього простору. *Модернізація системи освіти в гірських регіонах: національний і глобальний виміри* : IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Івано-Франківськ 22-23 лист. 2022. Івано-Франківськ, 2022. С. 1-33.

9. Деренюк М. Медіаграмотність як складова професійної культури майбутнього педагога. *Технології – інновації – наука* : міжнар. наук.-практ. конф., Канада, Ванкувер, 21-22 жовтня 2022 р. Канада, Ванкувер, 2022. С. 32-36.

URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/11/Канада_201022.pdf

10. Деренюк М., Прокопів Л. Основні підходи до визначення медіаосвіти у сучасній науці. *Інформаційний бюлетень кафедри педагогіки та освітнього менеджменті імені Богдана Ступарика*. 2021. №36. с. 84-86.

URL: <http://surl.li/zxpehk>

11. Деренюк М., Прокопів Л., Досин В. Особливості формування емоційного інтелекту в майбутніх фахівців різного профілю. *Science and innovation of modern world* : VII Міжнародна науково-практична конф., Лондон, Великобританія, 23-25 березня 2023 р. Лондон, Великобританія, 2023. С. 452–457.

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/SCIENCE-AND-INNOVATION-OF-MODERN-WORLD-23-25.03.23.pdf>

12. Деренюк М. Особливості інтеграції медіаосвітніх технологій в освітній процес ЗВО. *Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої*

освіти : VI Всеукр. (заочна) наук.-практ. конф.. м. Київ, 24 березня 2023 р. Київ, 2023. С. 120-121.

13. Деренюк М. Розвиток неформальної медіаосвіти у закладах вищої освіти України та Республіки Польщі. *Розвиток науки в Україні під час воєнного стан* : CXLVI Міжнародна інтернет — конференція, м. Луцьк, 19 липня 2024, Луцьк, 2024. С. 11-14.

URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/Lutsk_19072024.pdf

14. Деренюк М. Нормативно-правова база розвитку медіаосвіти в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі (кінець XX – початок XXI ст.) : матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2023 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, 1–5 квітня 2024, Івано-Франківськ, 2024. 455 с. 272-275.

URL: <https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2024/07/zbirnyk-tez-vykladachiv.pdf>

Наукові праці, які додатково відображають результати дослідження

15. Деренюк М. П. Методика формування у студентів готовності до застосування медіаосвітніх технологій. *Освіта продовж життя: зарубіжний досвід і національна практика: монографія*. Івано-Франківськ: НАІР, 2022. С. 224–239.

URL: <https://kpibs.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/126/2022/11/МОНОГРАФІЯ-2022-Основна-1.pdf>

16. Прокопів Л., Єгорова І., Деренюк М., Досин В. Формування емоційного інтелекту в майбутніх фахівців різних галузей знань: диференційований підхід. *Молодь і ринок*. Дрогобич. 2023. №3 (211). С. 129–133.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.277564>

URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/277564/272964>